

SERVICEPUNT
DUURZAME ENERGIE

Jaarplan 2018

Colofon

Publicatie

Titel: Jaarplan 2018 Servicepunt
Auteur: Servicepunt Duurzame Energie
Contactpersoon: Ingrid Giebels
Datum: 29 maart 2018
Versie: 1.1

Organisatie

Het Servicepunt Duurzame Energie Noord-Holland (SDE) is opgezet door de Provincie Noord-Holland als vehicel om de energietransitie te ondersteunen en te versnellen. Sinds 2017 is hierbij de focus gelegd op de gebouwde omgeving en de ontwikkelingen omtrent aardgasvrije bebouwing (nieuwbouw en bestaande bouw). Het servicepunt ondersteunt gemeenten, regio's, woningcorporaties en uitvoeringsdiensten met het uitwerken van plannen en het opzetten van projecten. De opgedane kennis en ervaring worden door het servicepunt verzameld en ter beschikking gesteld binnen de provincie. Over Morgen en AEF zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van het servicepunt.

Contactgegevens

Vragen over het Servicepunt Duurzame Energie of over deze publicatie kunt u aan ons toesturen via ons e-mailadres: info@servicepuntde.nl

Servicepunt Duurzame Energie
Kleine koppel 26
3812 PH Amersfoort

Eigendomsrechten

De inhoud van onze publicatie mag alleen na schriftelijke toestemming van het Servicepunt Duurzame Energie worden vermenigvuldigd. Neem hiervoor contact op met het servicepunt via: info@servicepuntde.nl

Inhoud

1	Beleidscontext: energietransitie in de gebouwde omgeving.. Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.	
2	Terugblik	6
3	Activiteiten 2018.....	7
4	Activiteitenkalender	11
5	Budget.....	12

1 Inleiding en beleidscontext

Het Servicepunt Duurzame Energie (hierna: het servicepunt) heeft in overleg met de provincie, bij overgang van uitvoerder, zich als doel gesteld¹ om focus aan te brengen in de onderwerpen en werkzaamheden die ze uitvoeren en de doelgroepen die ze aanspreken. Inhoudelijk is op aangeven van de provincie focus gelegd op het verduurzamen van de gebouwde omgeving hetgeen vervolgens vertaald is doormiddel van een focus op de warmtetransitie. Binnen de bebouwde omgeving is daarnaast onderscheid gemaakt tussen nieuwbouw en bestaande bouw. Deze keuzes zijn ingegeven door de omvang en complexiteit van de uitdaging.

Deze keuzes staan onverminderd centraal in het jaarplan 2018 zij het wel dat de focus steeds meer komt te liggen op de bestaande bouw aangezien de ondersteuning bij aardgasvrije nieuwbouw een afnemende behoefte zal zijn. De activiteiten waarmee het servicepunt invulling geeft aan deze keuzes zijn voor het komende jaar deels anders als gevolg van andere kansen, behoeften en veranderingen in beleid. In dit jaarplan zullen we deze activiteiten beschrijven. Maar allereerst willen we nog kort stilstaan bij de beleidsmatige kaders.

Nationaal beleid

De basis voor het huidige nationale beleid is gelegen in het Nationale Energie Akkoord uit 2013. Hierin is de ambitie uitgesproken om te komen tot een energie neutrale gebouwde omgeving in 2050. In navolging hierop is in 2016 Nationale Energie Agenda opgesteld waarin de functionaliteit 'Lage temperatuur warmte' (CO₂-arme verwarming van bestaande woningen en gebouwen) als grootste opgave is aangemerkt. In dat kader zijn er destijds verschillende activiteiten ontplooit waaronder ook het opzet van een netwerk van gemeenten die als kartrekker wilde fungeren bij een aardgasvrije gebouwde omgeving. Dit betrof het initiatief van de Green Deal Aardgasvrij gemeenten. Een initiatief dat ook door enkele gemeenten in Noord-Holland is omarmd.

De meest recente ontwikkeling in het nationale beleid betreft het regeerakkoord uit 2017 van het kabinet Rutte III. In dit regeerakkoord zijn een aantal concrete afspraken gemaakt over te realiseren aantallen gasvrije woningen gedurende de kabinetsperiode en het tempo daarna. Allereerst is er afgesproken dat nieuwbouwhuizen in de regel niet meer op gas worden aangesloten en dat er per 2021 50.000 gasvrije nieuwbouwwoningen per jaar worden opgeleverd. Voor de bestaande bouw is de doelstelling geformuleerd dat voor het einde van deze kabinetsperiode 30.000 tot 50.000 woningen per jaar gasvrij worden gemaakt. Dit is een eerste stap naar een tempo van ruim 200.000 huizen per jaar die uiteindelijk noodzakelijk zijn. Een van de belangrijkste kaders is reeds door de Tweede Kamer geaccordeerd en zal naar alle waarschijnlijkheid per 1 januari 2019 ingevoerd worden mits de Eerste Kamer ermee instemt. Het betreft een wijziging van de gaswet waarmee de aansluitplicht voor gas komt te vervallen en er een recht op warmte voor in de plaats zal komen.

Deze veranderingen op nationaal niveau onderstrepen de urgentie van het vormgeven van de warmtetransitie en zullen op gemeentelijke niveau tot een stimulans leiden in de discussie en besluitvorming hieromtrent. Ongetwijfeld zal dit ook zijn weerslag hebben op de vragen en verzoeken die vanuit de gemeenten aan het servicepunt kenbaar worden gemaakt en waarop het servicepunt zal inspelen.

Provinciaal beleid

De Provincie Noord-Holland (hierna: provincie) heeft in haar Beleidsagenda Energietransitie 2016-2020 als doel gesteld om in 2050 energieneutraal te zijn. Om dit te bereiken heeft de provincie zeven sectoren geïdentificeerd waar specifiek beleid voor wordt geformuleerd. Een van deze sectoren betreft de gebouwde omgeving. De provincie is al enkele jaren bezig om de verduurzaming van Noord-Holland vorm te geven. Het servicepunt is daar een duidelijk voorbeeld van en bestaat

¹ Jaarplan 2017 (2017) Servicepunt Duurzame Energie

ondertussen al 15 jaar waarbij, zoals reeds eerder benoemd, de focus sinds 2017 is gelegd op de warmtetransitie in de gebouwde omgeving.

In de provincie Noord-Holland is de gebouwde omgeving goed voor bijna de helft van al het energieverbruik. De verduurzaming hiervan gaat de provincie verder stimuleren met het *programma verduurzaming bestaande woningvoorraad Noord-Holland (2018)*. Twee lijnen lopen hierin parallel: het realiseren van energiebesparing en opwekken van duurzame warmte en elektriciteit, op of nabij de woning. Doel van het programma is om te zorgen voor versnelling van verduurzaming van de gebouwde omgeving. De provincie richt zich op eigenaar-bewoners en woningcorporaties. Het servicepunt zal middels haar eigen programma dit programma ondersteunen en daar waar mogelijk synergievoordelen opzoeken.

Leeswijzer

In het jaarplan 2018 wordt eerst kort teruggeblikt op de activiteiten het afgelopen. Voor een meer gedetailleerd inzicht verwijzen wij u naar het jaarverslag 2017. Vervolgens worden de activiteiten gepresenteerd die het servicepunt het komende jaar gaat uitvoeren. Deze activiteiten zullen gerangschikt zijn naar de drie pijlers (Faciliteren, Aanjagen en Initiëren en Leren) waarop het huidige servicepunt is gestoeld. Tevens staan wij stil bij enkele organisatorische aspecten waaronder ook de verdere ontwikkeling van het communicatiebeleid en het programmamanagement. Ten slotte besteden we aandacht aan globaal onze planning voor 2018 en het bijbehorende budget.

2 Terugblik

Inleiding

Vanaf 1 januari 2017 is de uitvoering van het servicepunt overgegaan van DWA naar Over Morgen en Andersson Elffers Felix (AEF) als gevolg van het winnen van de aanbesteding die in het najaar van 2016 door de provincie Noord-Holland was uitgezet. Het nieuwe servicepunt heeft zich ten doel gesteld om focus aan te brengen in de onderwerpen en werkzaamheden die ze uitvoeren en de doelgroepen die ze bedient. Inhoudelijk is de focus gelegd op het verduurzamen van de gebouwde omgeving en daarbinnen op de warmtetransitie. Binnen de bebouwde omgeving is daarnaast onderscheid gemaakt tussen nieuwbouw en bestaande bouw waarbij gefocust is op de bestaande bouw.

Deze keuzes waren ingegeven door de omvang en complexiteit van de uitdaging.

Deze inhoudelijke focus is vervolgens uitgewerkt in een drietal programmalijnen (excl. overhead) te weten:

1. Faciliteren: Het bieden van deskundig advies, waar nodig in samenwerking met de bestaande energieloketten
2. Aanjagen en initiëren: Het actief benaderen van stakeholders met als doel dat enerzijds een scherper en gedeeld beeld ontstaat over de strategie op weg naar een aardgasvrije gebouwde omgeving en dat anderzijds gestart wordt met concrete aanpakken
3. Leren: Het monitoren van effecten, geleerde lessen delen, toegankelijk maken van gedragswetenschappelijke inzichten en opschaalbaar maken van projecten.

Activiteiten

Deze programmalijnen zijn ingevuld met verschillende activiteiten die we één of meerdere keren in verschillende regio's en gemeenten hebben uitgevoerd. Deze activiteiten zijn:

- Ondersteunen gemeenten bij aardgasvrije nieuwbouw
Ondersteuning leveren op gemeentelijk en regionaal niveau door het inbrengen van kennis en ervaring en het begeleiden van overleggen met ontwikkelaars
- Aansluiten bij warmtetafels
Het ondersteunen van een aftrap van de warmtetransitie door gemeenten inzicht te geven in het relevante netwerk en de benodigde inhoudelijke expertise in te brengen.
- Regionale trajecten organiseren.
Deze zijn gericht op specifieke vraagstukken (opstellen Regionale Energie Strategieën (RES), organiseren van een warmte-atelier, verdieping kansen en mogelijkheden) en worden op basis van specifieke behoeften van gemeenten ingevuld. Het servicepunt draagt hieraan bij door door zowel inhoudelijk als procesmatig ondersteuning te verlenen en gemeenten te voorzien van de gewenste perspectieven.
- Verzorgen van werksessies tijdens conferenties en congressen
Afhankelijk van het thema aansluiting zoeken bij de deelnemers van deze evenementen om het belang van de warmtetransitie en specifieke aspecten daarvan onder de aandacht te brengen en de onderlinge samenwerking te bevorderen
- Ontwerpsessies
Handvatten aanreiken aan gemeenten om te komen tot een adequate aanpak voor specifieke wijken.
- Lerend Netwerk
Het opzetten van een structuur waarin kennis en ervaringen gedeeld kunnen worden m.b.t. de praktijk van de warmtetransitie.
- De propositie: 'Van het gas af'
Het creëren van een gezamenlijke aanpak door 10 gemeenten waarin het ministerie van BZK en de provincie Noord-Holland als partners konden participeren. Naast het ontwikkelen van kennis en kunde over de uiteenlopende aspecten aangaande de warmtetransitie, is de bedoeling om hiermee ook cofinanciering te organiseren die de concrete realisatie mogelijk moet maken.
- Ondersteunen van woningbouwcorporatie

Doormiddel van kennisontwikkeling woningcorporaties ondersteunen bij het realiseren van een CO₂ neutraal corporatiebezit. Hierbij zet het servicepunt in op het instaat stellen van corporaties zelf om de komende 5 jaar met een concreet plan van aanpak aan de slag kunnen gaan.

- Verduurzamen bedrijventerreinen.
Kennis en ervaringen over de verduurzaming van bedrijventerreinen ophalen, breder beschikbaar maken en aanvullen met relevante data analyses.

Naast de inhoudelijke activiteiten die het servicepunt in 2017 heeft ontplooit, vroeg de overgang van uitvoerder ook om een aantal organisatorische werkzaamheden. Zo moest het netwerk (bestaande uit persoonlijke contacten van leden van het servicepunt en ambtenaren en bestuurders) voor een deel opnieuw opgezet worden. Ook op het vlak van interne organisatie (waaronder social return) en communicatie was het noodzakelijk veranderingen door te voeren om de organisatie klaar te maken voor een effectieve en efficiënte uitvoering van het servicepunt.

3 Activiteiten 2018

Om de activiteiten voor 2018 te kunnen bepalen, zijn we in gesprek gegaan met zowel personen die intensief gebruik maakten van de diensten van het servicepunt, als personen waar we in 2017 nog niet veel mee hebben samengewerkt. Dit is gebeurd in de vorm van een werksessie op 11 januari jl. met vertegenwoordigers van de provincie, omgevingsdiensten en een aantal gemeenten. Deze input gaf ons inzicht in de behoeften van onze stakeholders.

Op basis van de uitkomsten van deze sessie en een tweetal interne sessies heeft het servicepunt vervolgens een overzicht opgesteld van de te ondernemen activiteiten in 2018. Daarbij is besloten om een aantal van de huidige activiteiten ook in 2018 terug te laten keren, zoals de aanpak aardgasvrije nieuwbouw, de ondersteuning van woningcorporaties en het begeleiden van proposities om wijk van het gas af te halen. Daarnaast gaan we ons nadrukkelijker richten op de bestaande gebouwde omgeving. De activiteiten zijn wederom ondergebracht bij de pijlers: faciliteren, aanjagen en initiëren, leren. Ook op het vlak van communicatie en programmamanagement heeft het servicepunt in 2018 ambities om de uitvoering verder door te ontwikkelen en daarmee onze doelgroepen nog beter van dienst te kunnen zijn. Speciale aandacht zal ook dit jaar weer uitgaan naar de invulling van de social return verplichting waarmee we iemand met een afstand tot de arbeidsmarkt willen laten meelopen en begeleiden bij de werkzaamheden van het servicepunt.

Faciliteren

Een belangrijke taak van het servicepunt is om in te spelen op gerichte vragen vanuit gemeenten, regio's en omgevingsdiensten m.b.t. de warmtetransitie. Een deel van de vragen kunnen wij via e-mail of telefonisch afhandelen, voor een ander deel van de vragen is het noodzakelijk dat wij bij de betreffende gemeente of regio op bezoek gaan, de vraag helderder maken en komen tot een passende oplossing. Indien er vragen op ons afkomen die niet direct passen binnen de scope van het servicepunt zullen wij altijd zorgen voor een doorverwijzing.

Ook zoeken wij een paar keer per jaar afstemming met diverse andere organisaties die actief zijn in de warmtetransitie in Noord-Holland. Denk daarbij bijvoorbeeld aan de omgevingsdiensten, Alliander/Liander, HVC, Bouwend Nederland en Aedes.

Aanjagen en initiëren

Op basis van wat er speelt in de provincie, de bijeenkomst met stakeholders op 11 januari en onze doorlopende activiteiten vanuit 2017 komen wij op onderstaande lijst van activiteiten die we in 2018 willen oppakken. Daarbij hebben we ook nog ruimte gelaten in het budget om in de tweede helft van 2018 nieuwe zaken op te pakken die wij nu nog niet kunnen overzien.

We kiezen er nadrukkelijk voor om proactief aan de slag te gaan en provincie-breed thema's te agenderen.

Aardgasvrije nieuwbouw

Om de gebouwde omgeving op een duurzame manier zonder aardgas te gaan verwarmen is een

enorme operatie. Bijna alle woningen zullen aangepakt moeten worden om dit voor elkaar te krijgen. Daarom moet de opgave naar aardgasvrij niet groter worden gemaakt dan deze nu al is. Dat betekent dat ernaar moet worden gestreefd om vanaf nu bij alle nieuwbouwwontwikkelingen geen aardgasnetten aan te leggen. Zou je wel een aardgasnet aanleggen dan maakt dat niet alleen de opgave groter maar zorgt dat ook voor een desinvestering voor de netbeheerder aangezien de levensduur van deze netten veel langer is dan de horizon tot 2050. Bovendien zadel je toekomstige bewoners van deze nieuwbouwwoningen of gebruikers van deze panden op met extra investeringen die gemaakt zullen moeten worden om voor 2050 alsnog van het aardgas af te gaan.

Inmiddels heeft de Tweede Kamer ingestemd met de wet VET waarin opgenomen is dat de aansluitplicht op aardgas vervalt tenzij er zwaarwegende redenen zijn om dit niet te doen. Deze wet gaat naar verwachting op 1 januari 2019 in en gaat gelden voor alle projecten waarvan de omgevingsvergunning wordt aangevraagd na 1 januari. Mogelijk kan 1 juli 2018 nog gehaald worden als de Eerste Kamer voortvarend te werk gaat.

Tot die tijd is het van belang dat gemeenten zich gezamenlijk binnen de regio inspannen om nu al te zorgen dat nieuwbouw aardgasvrij wordt aangelegd, want de woningbouwproductie is juist nu weer fors aangetrokken. Op 1 februari heeft de MRA hiertoe een intentieovereenkomst getekend en op 8 maart zal Noord-Holland Noord volgen.

Vanuit het servicepunt hebben we vorig jaar de regio Noord-Holland Noord in dit proces naar aardgasvrije nieuwbouw begeleid en zijn we gestart in Gooi en Vechtstreek. In 2018 zetten we deze aanpak voort binnen alle regio's in de MRA. Concreet houdt deze aanpak in dat we een tweetal ambtelijke werksessies per regio organiseren. Hierin laten we zien dat aardgasvrije nieuwbouw technisch, financieel en qua regelgeving kan. Ook gaan we met elkaar aan de slag in werkvormen waarbij ambtenaren zich inleven in ontwikkelaars, woningcorporaties en kavelkopers. En er is een stappenplan ontwikkeld om nieuwbouwlocaties te categoriseren en op basis hiervan met een aanpak te komen naar aardgasvrij. In locatiesessies gaan we actief het gesprek aan rond een specifiek project met de ontwikkelaars erbij om het onderwerp op de kaart te zetten en te kijken waar er eventueel nog belemmeringen zitten. Aan het eind van deze trajecten leveren we een toolbox op waarmee ambtenaren binnen hun gemeente aan de slag kunnen om collega's mee te nemen in dit proces, maar ook tools om het gesprek aan te gaan met de ontwikkelaars.

Voor deze sessies nodigen we nadrukkelijk niet alleen de ambtenaren duurzaamheid uit, maar ook ambtenaren wonen, ruimtelijk ordening, grondzaken en projectleiders van nieuwbouwprojecten.

Doel van deze trajecten is om te zorgen dat zoveel mogelijk projecten vanaf nu aardgasvrij worden gerealiseerd. En om zo ook te voorkomen dat er een beroep wordt gedaan op de 'tenzij' clausule in de wet VET. Door nu aan de slag te gaan weten projectontwikkelaars wat hen te doen staat namelijk aardgasvrij bouwen.

Bestaande gebouwde omgeving

Voor 2050 moeten in Nederland alle woningen van het gas afgehaald worden. Dat is een grote en complexe opgave waarin gemeenten de regie moeten nemen en dit sinds het aannemen van de wet Vet ook mogen voor bestaande wijken. Stel dat we over twee jaar starten met het daadwerkelijk loskoppelen van gasaansluitingen, dan moeten er alleen al in de provincie Noord-Holland 43.300 woningen per jaar van het gas af om in 2050 CO₂ neutraal te kunnen zijn. Al bijna 10 jaar wordt hard gewerkt aan integrale technische concepten om bestaande woningen van het gas te krijgen. Het proces van technische innovatie gaat gelukkig voort.

Woningen van het gas halen is ook een sociale interventie. Dat wordt steeds meer de kern van de opgave. Bewoners in beweging krijgen is een kunst op zichzelf. Het vraagt veel van alle partijen die actief zijn. Gebruikelijke werkwijzen moeten op z'n kop. Nieuwe competenties zijn nodig. Andere vormen van samenwerking moeten vorm krijgen.

Inventarisatie waar gemeenten in de Provincie Noord-Holland staan

In samenwerking met partners gaat het servicepunt ophalen waar in het proces van de warmtetransitie de gemeentes van provincie Noord-Holland staan. Op verschillende plekken wordt aan de warmtetransitie gewerkt. Sommige gemeenten stellen warmtevisies op, anderen zijn warmteprojecten aan het uitrollen. Het helpt de provincie, ons als servicepunt en partijen als Liander, HVC en de omgevingsdiensten om goede ondersteuning te kunnen leveren.

Regionale ambtelijke werksessies

In elke regio willen we een werksessie organiseren rond de warmtetransitie. Deze collegeperiode zullen er concrete plannen gemaakt moeten gaan worden om wijken van het gas af te halen. Het kabinet spreekt over warmtetransitieplannen per wijk. Vanuit het servicepunt willen wij helpen om een beeld te geven van wat het betekent om met deze opgave aan de slag te gaan. Wij zijn ons ervan bewust dat diverse gemeenten en regio's hier al mee aan de slag zijn. We zullen ook kijken hoe we per regio een passende invulling aan deze sessie kunnen geven.

Provinciale bestuurlijke werksessie

Daarnaast willen we een provincie brede sessie voor bestuurders organiseren als de nieuwe colleges zijn gevormd. Dit om ook de nieuwe wethouders direct te betrekken bij het thema. We zullen schetsen wat de opgave van de warmtetransitie is en handvatten geven hoe aan de slag te gaan en welke plannen gemaakt moeten worden. Hierbij zoeken we afstemming met organisatie als: Alliander, HVC en de VNG die zelf ook voornemens zijn sessie te organiseren voor de eigen bestuurders.

Woningcorporaties

35% van de woningen in Noord-Holland zijn in eigendom van een woningcorporatie. Als vastgoedeigenaar hebben zij de regie over het verduurzamen van deze woningen. Dat alleen al maakt hen een onmisbare doelgroep in de provincie. Daarnaast hebben woningcorporatie ook een belangrijke aanjagende functie. Mede door de verplichting om hun bezit om te vormen naar een gemiddeld label B in 2020 en het opleveren van plannen voor een klimaatneutrale woningvoorraad in 2050 zijn corporaties in de positie om de transitie van wijken mede vorm te geven en zijn zij essentieel bij het ontwikkelen van collectieve systemen voor wijken zoals warmtenetten. Het is van belang dat er geleerd wordt door de corporaties en de gemeenten van de koplopers op dit vlak in de provincie en de rest van het land.

De provincie ondersteunt daarom de corporaties, op drie manieren: kennisontwikkeling energieneutraal corporatiebezit, corporaties betrekken bij warmte-transitieplannen en prestatieafspraken verduurzaming corporatiebezit.

Het servicepunt werkt met woningcorporaties aan kennisontwikkeling energieneutraal corporatiebezit. In werksessies met het Ecoplatform en de Amsterdamse Federatie van Woningcorporatie (AFWC) is en wordt aandacht besteed aan de route naar CO₂ neutraal middels een no-regret aanpak.

In het komende jaar zullen we ook de corporaties in andere regio's betrekken waaronder de corporaties in Zaanstreek-Waterland en het lerend netwerk IJmond-Zuid-Kennemerland. Het servicepunt blijft contacten onderhouden met Aedes en bezien waar mogelijkheden zijn om samen op te trekken. Tevens zal het servicepunt bekijken hoe de middelen uit het provinciale programma: 'Verduurzaming gebouwde omgeving' optimaal ingezet kunnen worden en welke ondersteuning vanuit het servicepunt hierbij gewenst is.

Begeleiden propositie wijken van het gas af

Om te ontdekken, te ontwikkelen en te leren wat er bij de warmtetransitie allemaal komt kijken is het noodzakelijk om ervaring op te doen in de praktijk. Een groep van 10 Noord-Hollandse gemeenten (Alkmaar, Den Helder, Diemen, Haarlem, Haarlemmermeer, Heerhugowaard, Hilversum, Hoorn, Purmerend en Zaanstad) heeft op initiatief van het servicepunt zich bereid verklaard de handen ineen te willen slaan. Deze gemeenten willen zo snel mogelijk aan de slag in een concrete wijk. Het is de bedoeling elkaar daarbij te helpen en te ondersteunen, ervaringen en kennis te delen. Dit moet onder meer leiden tot aanpakken waar ook andere gemeenten straks voordeel van hebben.

De gemeenten hebben de intentie uitgesproken om te komen tot een gemeenschappelijk programma dat uitgevoerd wordt door het servicepunt en verbonden wordt met het Lerend Netwerk (zie ook onderstaande beschrijving van het Lerend Netwerk) dat door het servicepunt wordt opgezet. Binnen dit programma wordt externe kennis ingeschakeld. De Hogeschool Utrecht (gedragkennis) en de Universiteit Nyenrode (energiebesparing in de gebouwde omgeving) zijn reeds verbonden. Het is de bedoeling dat gemeenten uiteindelijk gebruik kunnen maken van een interdisciplinair team van deskundigen die de gemeenten helpen met het kiezen van een concrete wijk en het inrichten van een pilot. Op het moment dat financiering van een pilot is geregeld, waarbij steun van het Rijk nodig is om onrendabele investeringen weg te nemen, staat hetzelfde interdisciplinaire team klaar om te helpen om de concrete aanpak verder vorm te geven. Belangrijke vragen zijn dan: Hoe gaan we bewoners benaderen? Wat hebben we bewoners aan alternatieve voor gas te bieden? Wat betekent dit voor hen concreet? Zijn innovatieve financiële arrangementen mogelijk en gewenst?

Vanuit het servicepunt willen we gemeenten concreet aanbieden:

- Meedenken met de keuze voor een wijk: twee medewerkers van het servicepunt denken mee en geven advies. De kosten worden gedragen door het servicepunt en binnen het huidige budget bestaat er ruimte om een beperkt aantal gemeenten te ondersteunen. Het is wel de bedoeling dat de gemeente zelf haar plan van aanpak uitwerkt en op papier zet. Binnen het servicepunt bestaat daar geen ruimte voor.
- Een review door het interdisciplinaire team van de uitgewerkte opzet voor een concrete pilot. Het team komt een dagdeel langs met als doel de uitgewerkte opzet aan te scherpen en zo nodig te adviseren over mogelijke aanpassingen.
- Indien een pilotproject echt van start gaat dan wordt binnen het budget van dit project ruimte gemaakt voor kennisdeling, evaluatie, voorbereiden van uitvragen en invliegen van externe kennis. Dit kan vanuit het servicepunt gefaciliteerd worden, maar deze kosten zijn niet opgenomen in het budget van het servicepunt.

Energiebesparing

Energiebesparing is een cruciaal onderdeel van de energietransitie. Elke bespaarde joule hoeft namelijk niet te worden opgewekt. Daarnaast is de essentie van energiebesparing veranderd ten gevolge van de overheidsdoelstellingen om naar een aardgasvrije en CO₂-neutrale gebouwde omgeving te gaan. Om maximaal te kunnen verduurzamen is het van belang om woningen te kunnen verwarmen met een temperatuur van maximaal 70°C. Afhankelijk van het eindbeeld (alternatief voor aardgas) moet de temperatuur zelfs verder omlaag, bijvoorbeeld naar 55°C met een warmtepomp. We noemen dit ook wel “sturen op temperatuur”. Dit is anders dan de tot nu toe vaak gehanteerde Trias Energetica, welke geen verwarmingstemperatuur als uitgangspunt voorschrijft. Er ligt een grote isolatieopgave en niet te vergeten, iedereen moet elektrisch koken en huizen moeten beter worden geventileerd.

Over Morgen heeft voor de MRA een stimuleringsaanpak energiebesparing ontwikkeld, die op verzoek van de provincie door het servicepunt breder wordt uitgezet. Daarbij komt aan de orde: “Hoe sturen we op temperatuur? Welke maatregelen zijn hiervoor nodig en wanneer moeten deze worden toegepast?” Uitgangspunt is dat wij dit zoveel mogelijk doen met lokale stakeholders. Niet alleen overheid maar ook energieloket, installateurs, aannemers en woningeigenaren. Zo halen we op wat zij nodig hebben om de isolatieopgave te laten slagen en zien de stakeholders hoe zij nu al aan de slag kunnen. Naast het breder uitzetten van de stimuleringsaanpak gaat het servicepunt bezien welke rol zijn kan vervullen in het provinciale programma: ‘Verduurzaming gebouwde omgeving’.

Leren

Lerend netwerk

De focus binnen de pijler ‘Leren’ zal in 2018 gelegd worden op het realiseren van een Lerend Netwerk in samenwerking met de MRA en het ministerie van EZK/RVO. Deze samenwerking is in de tweede helft van 2017 vormgegeven nadat vanuit de gemeenten binnen de Green Deal Aardgasvrije wijken het verzoek was gekomen om de krachten op dit vlak te bundelen aangezien meerdere partijen een lerend netwerk wilden opzetten. In 2018 is het de bedoeling dat dit netwerk van start gaat waarbij naast de oorspronkelijke doelgroep, de gemeenten die aangesloten zijn bij de Green Deal Aardgasvrij, ook de gemeenten participeren die zijn aangesloten bij de propositie: ‘Van het gas af’.

In dit netwerk, dat vormgegeven wordt als een programma, staan drie aspecten centraal. Allereerst is dit kennisoverdracht door experts t.a.v. specifieke thema’s. Hiermee wordt beoogd de deelnemers van de inhoudelijke ontwikkelingen en daaraan gekoppelde kansen op de hoogte te brengen. Het tweede aspect betreft het delen van ervaringen van de deelnemers zelf. Het realiseren van de warmtetransitie is in de praktijk nog onontgonnen terrein en vraagt durf van gemeenten om hiermee aan de slag te gaan. Door ervaringen uit te wisselen krijgen gemeenten meer houvast, kunnen ze sneller bijsturen en ervaren ze dat ze er niet alleen voorstaan als individuele gemeente. Het derde aspect betreft het creëren en onderhouden van een relevant netwerk voor alle betrokkenen dat ook buiten het Lerend Netwerk om aangesproken kan worden en gemeenten ondersteunt in de warmtetransitie.

Communicatie

In 2017 hebben we voor het servicepunt een nieuwe website ontwikkeld. Deze site willen we dit jaar verder door ontwikkelen. Er zal bijvoorbeeld ook informatie ontsloten worden m.b.t. verduurzaming van bedrijventerreinen. Dit heeft te maken met een aanvullende opdracht die de provincie afgelopen najaar heeft verstrekt. Elke maand willen we op de site nieuwe nieuwsberichten plaatsen die betrekking hebben op verduurzaming van de gebouwde omgeving. Vier maal per jaar bundelen we de meest interessante artikelen tot een nieuwsbrief. Ook zijn we actief op Twitter. Dat kanaal gebruiken we om bijvoorbeeld aandacht te generen voor onze activiteiten en publicaties en deel te kunnen nemen aan de discussies op dit platform. Ook houden we actief een agenda bij met bijeenkomsten die interessant kunnen zijn voor onze stakeholders.

Dit jaar is het plan om vier notities uit te brengen rond het thema aardgasvrije gebouwde omgeving. Daarbij willen we aandacht schenken aan hoe verder te gaan met de inzichten van CE Delft, hoe het proces eruit kan zien op weg naar aardgasvrije wijken, willen we woningcorporaties helpen op weg naar CO₂-neutraal vastgoed en gaan we in op bewonerscommunicatie en -participatie. Daar waar wenselijk zoeken wij hierin de samenwerking met andere partijen en experts buiten het servicepunt.

Ook zullen we op een aantal congressen workshops faciliteren en indien relevant presentaties verzorgen rond het thema warmtetransitie. Zo vullen we op het congres Van gas los van Duurzaamgebouwd op 1 februari een 5-tal sessies in. In de loop van het jaar zullen we ook aan andere congressen deelnemen. De selectie van deze congressen vindt op een later tijdstip en in overleg met de opdrachtgever plaats.

Programmamanagement

Om het servicepunt optimaal te laten functioneren overleggen we eenmaal per maand met de provincie. We bespreken daar wat we willen gaan doen, leggen verantwoording af over de activiteiten die we hebben gedaan en bespreken de financiële realisatie tot dan toe. Elke drie weken hebben we een teamoverleg waar we als team invulling geven aan activiteiten, de planning bespreken, taken verdelen, en controle houden over ons budget.

Ieder jaar opnieuw maken we een jaarplan met activiteitenoverzicht dat de basis vormt voor hetgeen we gaan doen. We hebben voor dit jaar input opgehaald uit de provincie in een bijeenkomst met een vertegenwoordiging uit alle regio's en onze opdrachtgevers. Dit jaarplan presenteren we ook aan de betrokken gedeputeerden Jack van der Hoek en Joke Geldhof. Gelijktijdig met het jaarplan leveren we een beknopt jaarverslag op waarin we terugkijken op afgelopen jaar.

Daarnaast is er eenmaal per jaar een officieel evaluatiemoment waarbij we met de provincie terugkijken op hetgeen we tot dan toe hebben opgeleverd en waarbij besloten wordt tot continuering van de huidige uitvoering. Tussentijds wordt er ook aandacht geschonken aan contractmanagement.

Social Return

Over Morgen en AEF hebben daarnaast als uitvoerders van het Servicepunt Duurzame Energie Noord-Holland een social return verplichting meegekregen. Elk jaar wordt opnieuw gekeken hoe we dit passend invullen. Momenteel hebben we iemand in dienst die een afstand tot de arbeidsmarkt had en die nu voor ons onder andere de website en de nieuwsbrief van het servicepunt verzorgt.

4 Activiteitenkalender

De momenten van uitvoering van deze activiteiten en de doorlooptijd hiervan verschillen uiteraard onderling. Daarnaast is op voorhand niet altijd te bepalen wanneer activiteiten precies uitgevoerd (kunnen) worden aangezien dit ook afhankelijk is van externe factoren. In de onderstaande tabel is een inschatting gegeven op hoofdlijnen wat de doorlooptijd is zoals deze nu verwacht wordt. Een aangepaste en actuele agenda zal maandelijks in het opdrachtgeveroverleg worden besproken en ter beschikking worden gesteld.

Activiteit	Doorlooptijd
Aanjagen en initiëren	
Regionale aanpak aardgasvrije nieuwbouw	Q1-Q2
Regionale aanpak bestaande bouw	Q2-Q3
Woningcorporaties	Q1-Q4
Begeleiden propositie BZK	Q1-Q2
Aanpak energiebesparing	Q3-Q4
Positiebepaling gemeenten op waardeketen	Q2
Faciliteren	
Faciliteren	Q1-Q4
Leren	
Lerend Netwerk Green Deal Aardgasvrij	Q2-Q4
Communicatie	
Communicatie (incl. social return)	Q1-Q4
Notities	Q1-Q4
Congressen	Q1-Q4
Programmamanagement	
Aansturing servicepunt	Q1-Q4

5 Budget

Om de hierboven beschreven activiteiten binnen het bestaande budget uit te kunnen voeren, zijn de middelen, op basis van een inschatting bij het opstellen van dit jaarplan, over de verschillende pijlers verdeeld. In de onderstaande tabel is deze verdeling weergegeven en is tevens inzichtelijk gemaakt welke externe financiering verwacht wordt².

Op maandelijkse basis zal de opdrachtgever geïnformeerd worden over de realisatie op financieel vlak en eventuele mutaties in de budgetverdeling.

Activiteit	Budget servicepunt	Externe financiering
Aanjagen en initiëren	€ 190.000,-	€ 29.250,-
Faciliteren	€ 80.000,-	-
Leren	€ 15.000,-	€ 30.000,-
Communicatie (incl. social return)	€ 90.000,-	
Programmamanagement	€ 50.000,-	
Reservering 2 ^e helft 2018	€ 75.000,-	
Totaal:	€ 500.000,-	€ 59.250,-

² Er is sprake van verwachting aangezien nog niet voor alle externe financiering de externe besluitvorming heeft plaatsgevonden.